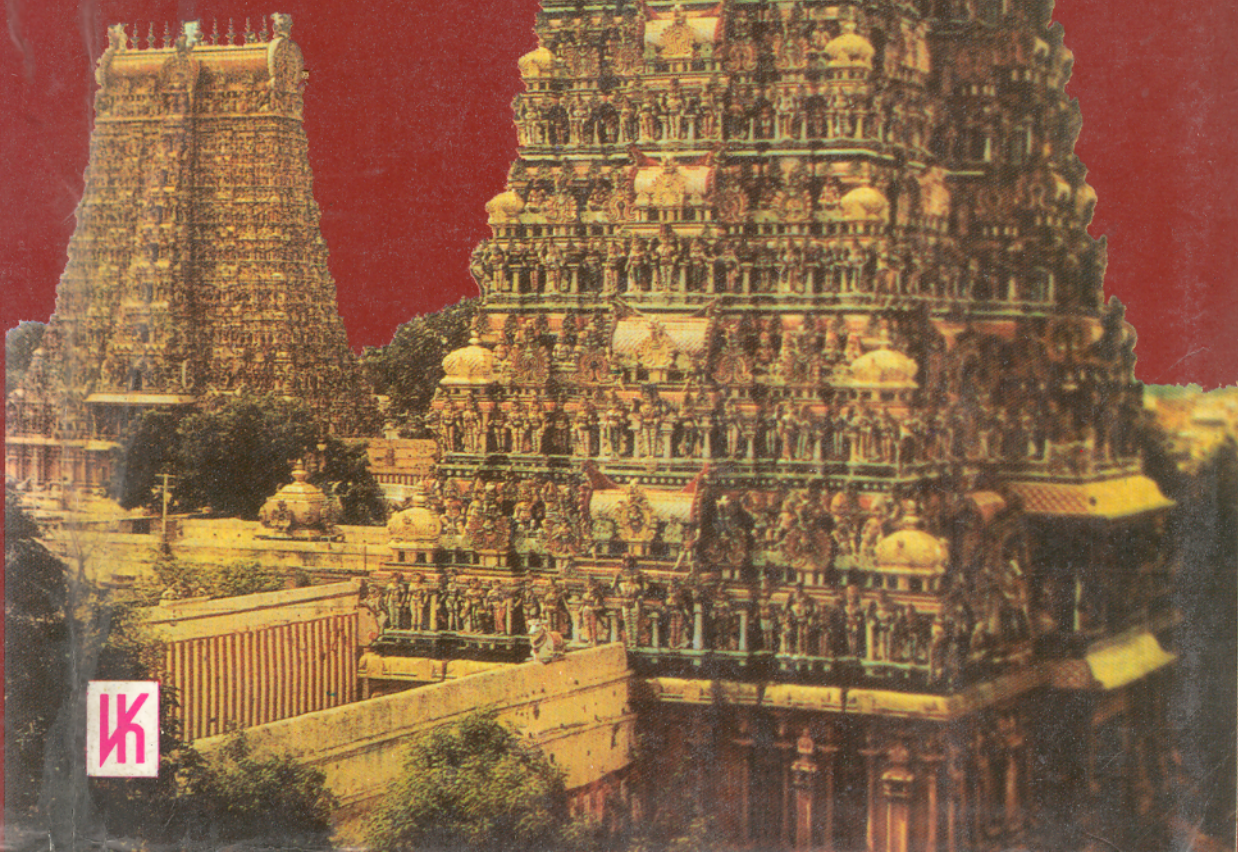

ALMAMACH

NHỮNG NỀN
VĂN MINH
THẾ GIỚI

ALMANACH

*Những nền văn minh
thế giới*

ALMANACH
**NHỮNG
NỀN VĂN MINH
THẾ GIỚI**

**NHÀ XUẤT BẢN VĂN HÓA - THÔNG TIN
HÀ NỘI 1995**

*Công trình kỷ niệm
Nước cộng hòa xã hội chủ nghĩa
Việt Nam*

*tròn năm mươi tuổi
(2-9-1945 - 2-9-1995)*

*Chào mừng
Đại hội Đảng Cộng sản Việt Nam
toàn quốc lần thứ 8*

*Và
liến tới Kỷ niệm 40 năm
ngày thành lập Nhà xuất bản
Văn Hóa - Thông tin
(24-7-1957 - 24-7-1997)*

BAN BIÊN SOẠN:

- * Thượng tướng, Giáo sư **HOÀNG MINH THẢO**
- * Giáo sư **ĐINH NGỌC LÂN**
- * Nhà sử học Hà Nội học, nhà giáo ưu tú **NGUYỄN VINH PHÚC**
- * Bác sĩ **ĐỨC THÔNG**
- * Các nhà nghiên cứu, dịch thuật:
- * **THẾ TRƯỜNG**
- * **XUÂN HÒA**
- * Họa sĩ **TRƯỜNG THẢO**
- * **NGUYỄN HOÀNG ĐIỆP...**

cùng với sự cộng tác của trên 100 tác giả, cộng tác viên là các Giáo sư, Tiến sĩ, Phó tiến sĩ, Kỹ sư, Bác sĩ, Họa sĩ, nhà văn, nhà thơ, nhà nghiên cứu, dịch thuật, nhà báo, nhà giáo thuộc nhiều ngành văn hóa - nghệ thuật, khoa học-kỹ thuật trong nước và thế giới tham gia.

*
*
*
Thư ký biên soạn:

NGUYỄN HOÀNG ĐIỆP

ALMANACH NHỮNG NỀN VĂN MINH THẾ GIỚI
NHÀ XUẤT BẢN VĂN HÓA - THÔNG TIN

43 Lò Đúc - Hà Nội

Điện thoại: 253517-252907-262448

ALMANACH NHỮNG NỀN VĂN MINH THẾ GIỚI

CHịu TRÁCH NHIỆM XUẤT BẢN:

Giám đốc

NHÀ THƠ QUANG HUY

BAN BIÊN TẬP SÁCH NGHỆ THUẬT:

Người biên tập:

NGUYỄN HOÀNG ĐIỆP

Các trợ lý biên tập:

**Phó tiến sĩ PHẠM NGỌC LANH - VƯƠNG HỒNG QUẾ
VŨ HOÀI THU**

Thiết kế maket nội dung:

HOÀNG TRƯỜNG - HOÀNG ĐIỆP

Thiết kế maket ảnh màu:

HOÀNG TRƯỜNG

Vẽ bìa:

VĂN SÁNG

Chụp ảnh, chép tranh, minh họa:

SĨ TRÌNH - PHẠM TUẤN

Sửa bản in:

**NGUYỄN NỮ HOÀNG ANH - NGUYỄN HOÀNG MINH ĐỨC
TRẦN ĐỨC MINH - HOÀNG THANH SƠN
LÊ NA - LÊ VĂN SƠN**

© Bản quyền: Nhà xuất bản Văn hóa - Thông tin và Ban biên soạn

© Copyright by The Culture and Information Publishing House and the Editorial staff.

* Ảnh bìa 1: Đền thờ Minakshi thế kỷ XVII, thờ vợ thần Shiva tại thành phố Madurai, Ấn Độ

* Ảnh bìa 4: Tranh Bát cốc nàng Amymone của họa sĩ Giacometti (1901 - 1966) (Bảo tàng Raimond Lafage)

* ISBN - 03

LỜI GIỚI THIỆU

Từ lâu, lòng khát khao nung nấu của những nhà làm sách "tâm huyết" hằng ước mở cho ra đời một cuốn sách thu thập các tri thức của loài người từ xưa, đến nay. Song niềm khát vọng ấy còn quá xa vời do "lực bất tòng tâm". Và năm tháng trôi qua, nỗi trăn trở, diết da cháy bỏng đó đến nay Nhà xuất bản chúng tôi mới có điều kiện thực hiện được một phần ý nguyện.

Và với lòng hừng khởi, đầy nhiệt huyết ấy, sau hơn một năm trời, bộ phận biên tập, Ban biên soạn cùng trên 100 tác giả đã làm việc hăng say, miệt mài quên cả thời gian (14 - 15 tiếng lao động không kể ngày, đêm) để phân đấu cho sự ra đời của tập sách. Và những ngày lao động căng thẳng, lo lắng ấy đã qua, Almanach những nền văn minh thế giới đã ra đời với độc giả. Đó là thành quả lao động trí tuệ của tập thể tác giả là những chuyên gia, nhà nghiên cứu, dịch giả, nhà văn, nhà báo, nhà giáo, Bác sĩ, Kỹ sư, Họa sĩ, Kiến trúc sư cùng nhiều học giả: Giáo sư, Viện sĩ, Tiến sĩ, Phó tiến sĩ trong và ngoài nước góp sức. Để có được tập sách: Almanach những nền văn minh thế giới, các tác giả, Ban biên soạn, biên tập đã phải tham khảo, nghiên cứu trên năm ngàn loại tư liệu, sách báo, tạp chí trong nước và thế giới để tạo ra các nguồn dẫn liệu quý giá cho việc biên soạn. Với tinh thần lao động nghiêm túc ấy chỉ có được ở những tấm lòng nhiệt huyết, nhân bản cao cả vì đời và cho đời. Bởi vậy, qua đây Nhà xuất bản xin chân thành cảm ơn sự đóng góp to lớn của các tác giả, Ban biên soạn cùng các cơ quan hữu quan, các tòa Đại sứ ở Hà Nội đã giúp đỡ một cách vô tư cho Nhà xuất bản để tập sách được hoàn thành và ra mắt độc giả.

Đúng như tên gọi của nó, Almanach những nền văn minh thế giới là một công trình tri thức tổng hợp về nhiều lĩnh vực: tự nhiên và xã hội thuộc nhiều bình diện đa phương của nền văn hóa - văn minh nhân loại. Về mặt không gian và thời gian nó gồm 5000 năm lịch sử: từ cổ đến kim, từ Đông sang Tây - Từ quá khứ đến hiện tại - Tương lai, bao gồm khắp các châu lục. Chỉ riêng các nền văn minh Cổ, tập sách đã giới thiệu tám trung tâm văn minh lớn của loài người. Đó là:

- Ai Cập
- Hy Lạp
- La Mã
- Tây Á
- Ấn Độ
- Trung Quốc
- Maya ở Trung Mỹ
- Andes ở Nam Mỹ

và một số nền văn minh hiện đại khác. Đây là chưa kể gần 400 di sản của hơn 100 nước đã được ỦY BAN UNESCO công nhận là Di sản thế giới. Với dung lượng kiến thức đồ sộ, phong phú đa dạng ấy, tập sách được bố cục thành ba phần đại mục:

* Phần thứ nhất: Lịch, biên niên lịch sử sự kiện, nhân vật và nền văn hóa Cổ thần bí Đông - Tây phương kỳ diệu.

* Phần thứ hai: Những nền văn minh nhân loại - di sản văn hóa đất nước - con người và các phong tục kỳ lạ trên thế giới.

* Phần thứ ba: Khoa học - kỹ thuật với nền văn minh nhân loại và dự báo nền văn minh thế kỷ XXI.

Từ ba đại mục lớn trên đây, Almanach những nền văn minh thế

giới đã đi sâu và trình bày một cách hệ thống các tri thức về: lịch pháp, thiên văn, khoa học nhân văn, các khoa học thần bí, triết học, lịch sử tiến hóa và lịch sử xã hội, luật pháp, lịch sử in ấn, xuất bản, lịch sử các tôn giáo lớn, các tác phẩm văn hóa đồ sộ, các chiến trận và danh tướng nổi tiếng. Song song với các mốc lịch sử trên là việc giới thiệu các công trình kiến trúc, hội họa, di sản văn hóa, văn học nghệ thuật, phong tục tập quán lễ nghi, giỗ tết, hội hè đến các lĩnh vực khoa học tự nhiên: toán, hóa, lý, sinh y học và nhiều thành tựu khoa học - kỹ thuật khác. Đặc biệt, tập sách đã hé mở và hướng vòm trời trí tuệ của con người sang thế kỷ XXI. Đó là những dự báo khoa học của các nhà Bác học tới ngưỡng của tương lai về nền văn minh của loài người sẽ ăn ở, đi lại, phương tiện sinh hoạt ra sao? Và sẽ sống thế nào, với các nguồn năng lượng mới? Thế kỷ XXI với các chuyến bay du lịch lên Mặt trăng và sự khám phá kỳ lạ về các hành tinh gần Trái đất. Trả lời các câu hỏi về Vũ trụ, Thiên hà; và phải chăng có nền văn minh ngoài Trái đất. Vũ trụ hình thành như thế nào? Trái đất ra đời từ bao giờ? Lịch sử xuất hiện của loài người? v.v... và v.v.... Một nội dung quan trọng của tập sách đã được đề cập là giới thiệu những công cụ, phương tiện của các cuộc chiến tranh xưa và nay, thô sơ và hiện đại đã diễn ra như thế nào? Việc giao lưu giữa các nền văn minh của các quốc gia vào cuối thế kỷ XX, đầu thế kỷ XXI trên hệ thống siêu lộ cao tốc thông tin sẽ bùng nổ ra sao?

Đặc biệt là sự xuất hiện một nền văn minh đại công nghiệp: người máy đa chức năng, công nghệ sinh học, vật liệu mới, sử dụng nguồn năng lượng: Mặt trời, địa nhiệt, thủy triều, khí sinh học (mêtan) diện nguyên tử, nhiệt hạch.... Bên cạnh nền văn minh ấy là việc chữa chạy những căn bệnh hiểm

ngheo của thế kỷ như virus HIV, bệnh ung thư, thần kinh phân lập... sẽ điều trị, ngăn chặn ra sao? Và những dự báo về nền kinh tế, xã hội, dân tộc, tôn giáo, quyền năng của con người trong thế kỷ XXI. Xuyên suốt tập sách là cuộc đời, gương mặt của các vĩ nhân: Hoàng đế, nguyên thủ, chính khách, chính trị gia, triết gia, danh tướng, các nhà văn hóa lỗi lạc, những nhà Bác học lừng danh, các Kiến trúc sư, Danh họa, thi nhân, mặc khách... đó là những con người "khổng lồ" với bộ óc "vĩ đại" đã cùng cộng đồng nhân loại tạo ra nền văn minh trên thế giới...

Tập sách Almanach những nền văn minh thế giới được biên soạn với một độ dày 2064 trang, khổ 16cm x 24cm, trong đó có 16 trang ảnh phụ bản màu, 2048 trang in chữ và minh họa. Tập sách kết thúc ở trang "64" đó là ý đồ của Ban biên soạn muốn nói đến con số 8 lũy thừa bình phương của 8 quê đơn trong Kinh dịch (một cuốn kỳ thư của nhân loại); khi chồng lên thành 64 quẻ biến hóa vô lường về các hiện tượng thiên nhiên, Vũ trụ, xã hội và hàm chứa các mã số của tin học hiện đại. Ngoài ra, nếu ta đem cộng tổng các chữ số của 2064 sẽ cho tổng là số 12. Con số 12 nói lên biết bao điều thú vị biểu tượng về nó:

- * 12 tháng trong một năm.
- * 12 năm trong một giáp (âm lịch)
- * 12 con vật (Tý, Sửu, Dần, Mão, Thìn, Tỵ, Ngọ, Mùi, Thân, Dậu, Tuất, Hợi) trong lịch can chi.
- * 12 cung của thiên bàn 360° trời đất và địa bàn của thuật toán trò chơi Tử vi phương Đông và phương Tây.
- * 12 giờ là nửa vòng quay của Trái đất tự quay xung quanh trục của nó. Và cũng là nửa thời gian của Ngày - Đêm (trong đó có hàm chứa Âm và Dương). Theo Âm lịch, Tháng 12 là Tháng Chạp, Tháng Sửu (lịch can chi)

thuộc hành thổ của ngũ hành, đó là tháng vận vật sắp hết bể tàng, dương động, thổ hành vận chuyển cho muôn loài sinh vật sinh sôi, nảy lộc.

* Và kỳ diệu thay con số 12 còn có trong phân tử hữu cơ hình thành nên hợp chất sống. Đó là phân tử hữu cơ vòng của đường glucose $C_6O_6H_{12}$.

* Trong toán học, 12 là hệ cơ số đếm của người xưa và nay. Nếu lấy 60 chia cho 12 ta tìm được số ngày của một hậu là 5 ngày. Một năm có 72 hậu nhân với 5 sẽ là 360 ngày. Chia số 360 ngày cho 12 ta được số ngày trong một tháng bình quân: 30 ngày.

* $12 = 4 \times 3 = 2 \times 6 = 2 \times 2 \times 3 = 2^2 \times 3$ nó cũng là biểu tượng của số chẵn và lẻ, âm và dương, cơ và ngẫu trong Kinh dịch và vật lý học hiện đại.

* Trong lý thuyết mới về cấu tạo vật chất của vật lý học hiện đại, các nhà Bác học đã tìm ra 12 thành phần cấu tạo cơ bản của vật chất với 4 lực cơ bản. Và 12 hạt cơ bản ấy, trong đó có 6 lepton, 6 quark.*

Almanach những nền văn minh thế giới có dung lượng hàm chứa trên dưới 2 triệu đơn vị từ. Tất cả đều được sắp xếp theo một nguyên tắc trình tự của thời gian lịch sử: từ quá khứ đến hiện tại, tương lai. Từ nhân vật, danh nhân, sự kiện lịch sử, các phát minh khoa học đều tuân thủ theo quy luật sắp xếp này. Ở đây, việc tuyển chọn, đánh giá các nhân vật lịch sử, danh nhân, sự kiện được đưa vào tập sách, trước hết đều dựa trên các tiêu chí:

- Thành quả cống hiến và giá trị văn hóa trường tồn của mỗi sự kiện, sự vật, nhân vật...

- Giá trị khai sáng và ý nghĩa mở đường theo thời gian và lịch sử cụ thể của sự vật, sự kiện.

- Đại diện, biểu tượng cho mỗi quốc gia, mỗi miền theo không gian địa lý.

- Căn cứ vào sự đánh giá khen chê của thế giới. Chẳng hạn dựa vào các giải Nobel, giải fields, và sự công nhận của Ủy ban UNESCO, bên cạnh đó có tham khảo sự đánh giá của các bộ đại từ điển Bách khoa toàn thư của Pháp, Anh, Mỹ, Nga, Trung Quốc... và cuối cùng là theo quan điểm chính kiến của Ban biên soạn, biên tập Nhà xuất bản.

Một đặc điểm của tập sách **Almanach những nền văn minh thế giới** là không đi vào lý luận, bình giảng các nền văn minh, văn hóa. Ở đây, tập sách được trình bày trên hai bình tuyến: nền văn hóa - văn minh tinh thần và nền văn hóa - văn minh vật chất. Nó đi thẳng vào việc giới thiệu các sự kiện, sự vật, nhân vật, các phát minh và thông qua các di sản, các công trình kiến trúc, tác phẩm (văn học, hội họa, triết học, lịch sử) và phong tục tập quán... để giới thiệu về nền văn minh ấy. Với phong cách viết phóng khoáng, có lúc mô tả tỉ mỉ, có khi điểm xuyến lướt qua nhưng tựu trung lại luôn luôn hướng về một nền văn minh - văn hóa vật chất - tinh thần cụ thể nên đã tạo cho độc giả niềm ham mê hiểu biết. Và do cách viết chủ yếu là tư liệu, kiến thức thông tin đậm đặc, do vậy tránh

* 6 lepton: - Electron, neutrino electron, muon, neutrino muon, tau và neutrino tau.

6 quark: - chia thành 3 họ: quark up và down, quark charmed và strange, quark top và bottom, được ký hiệu lần lượt: u, d, c, s, t, b (xem thêm: lý thuyết mới cấu tạo của vật chất - phần III) 4 lực cơ bản: lực hấp dẫn, lực điện từ, lực tương tác yếu, lực tương tác mạnh.

bớt được sự khô khan, đông dài, vó bố.

Ngoài ra, tập sách còn có một tiêu chí nữa cần phải trình bày là: tất cả các tên riêng, danh từ của nước ngoài như: tên người, địa danh, sự kiện lịch sử tên tác phẩm để tiện cho việc tra cứu, chúng tôi đều cho in thuật ngữ của tiếng nước ấy hoặc quy về một số ngôn ngữ phổ biến là: Anh, Pháp, La tinh. Và phiên âm một lần cách đọc, không dùng dấu gạch nối; vì lý do gạch nối sẽ cản trở, dẫn đến không đọc nổi được các âm tiết liền nhau. Một khác cũng giảm đi các ký tự không cần thiết cho vi tính. Trong tập sách, chỉ trừ những trường hợp do chưa tra cứu được một số thuật ngữ gốc của danh từ nên tạm thời chúng tôi để ở dạng phiên âm. Về nhược điểm chưa nhất quán này, Nhà xuất bản sẽ khắc phục sửa chữa trong lần tái bản tới.

Về quy tắc viết hoa trong tập sách: chúng tôi có một quy định hơi khác với các tập sách khác. Đó là ngoài các quy tắc viết hoa thông thường theo chuẩn mực ngữ pháp, ở đây chúng tôi có áp dụng tính "tùy tiện" không theo quy luật mà áp dụng tính tùy tiện ngẫu hứng, nhằm nhấn mạnh đề cao, ví dụ: để trân trọng tri thức của con người, tất cả các học hàm, học vị biểu trưng về trí tuệ chúng tôi đều cho viết hoa chữ đầu như: Giáo sư, Viện sĩ, Kỹ sư, Bác sĩ, Tiến sĩ, Phó tiến sĩ, Cử nhân, Bác học... Hoặc các chức tước, phẩm hàm, ngôi vị như: Hoàng đế, nhà vua, Tế tướng, Thủ tướng, Bộ trưởng, Đô đốc, Đại tướng, Nguyên soái, Công, Hầu (tước), Bá, Tử, Nam (tước) đều viết hoa chữ đầu. Tương tự các tháng trong năm, do xuất phát từ nguồn gốc lịch sử được đặt tên theo biểu tượng về các vị Thần mà phần lịch đã viết hoa nên ở các mục khác

chúng tôi đều cho viết hoa để đảm bảo tính thống nhất. Tóm lại, quy tắc viết hoa trong tập sách này ngoài quy cách thông thường của chuẩn mực, tuy có tùy hứng song vẫn đảm bảo tính thống nhất, nhất quán trong toàn bộ tập sách.

Cuối cùng có thể nói tập Almanach những nền văn minh thế giới là một "thư viện" thu nhỏ, tập hợp lại các tinh hoa tinh túy nhất của loài người trong lịch trình tiến hóa từ thuở hoang sơ tuổi ấu thơ nhân loại cho đến cuối thế kỷ XX này. Nó như một bộ phim trường thiên đưa độc giả vượt qua thời gian, không gian để đến với các kỳ quan, kỳ tích của mỗi phương trời văn minh trên Trái đất. Ở mỗi nơi, mỗi di sản, mỗi cảnh đẹp kỳ vĩ ấy đều ánh lên những viên ngọc lung linh mang hơi thở và bóng dáng của người xưa. Qua những trang sách, độc giả sẽ được thưởng thức các hương vị ngọt ngào và những tri thức bổ ích về mỗi nền văn minh ấy.

Tóm lại, tập sách Almanach những nền văn minh thế giới là "cẩm nang" cần thiết cho mỗi độc giả muốn hiểu biết về nền văn minh loài người trên Trái đất. Song do tập sách được tiến hành biên soạn trong thời gian hết sức khẩn trương (một năm 4 tháng kể cả thời gian tác giả viết, biên tập và ấn loát) và dung lượng lại rất lớn, do đó không tránh khỏi những sai sót, vì thế rất mong sự lượng thứ của độc giả. Và với tinh thần thực sự cầu thị tiến bộ, Nhà xuất bản xin chân thành cảm ơn các vị độc giả uyên thâm chỉ giáo cho những điều sai sót để lần tái bản sau tập sách được hoàn thiện hơn.

**NHÀ XUẤT BẢN VĂN HÓA
THÔNG TIN**

Hà Nội, 8 - 2 - 1996

